

BØRN OG UNGE
Århus Kommune

Klima og bæredygtighed

- Introduktion til grøn omstilling i Børn og Unge

Indhold

Introduktion	4
Børn og Unges opgave ind i Aarhus Kommunes Klimahandlingsplan	5
Organisering af klimaarbejdet	7
Aarhuskompasset og kerneopgaven som bagtæppe for grøn omstilling	8
Mål og igangværende grønne indsatser - 6 temaer	10
1 Nysgerrig på naturen	11
2 Mad med mening	13
3 Køb klogt	15
4 Tænk transport	17
5 Styr på skraldet	19
6 Fornuftigt forbrug	21
Hvordan får vi den grønne omstilling til at gro?	24
Udfordringer for grøn omstilling i Børn og Unge	27
At prioritere den grønne omstilling	27
At koble CO ₂ -reduktion til kerneopgaven	28
At opbygge nødvendig viden og kompetence	28
At udbrede og forankre lokale erfaringer	28
Rammer for klima og bæredygtighed i Børn og Unge	31

Introduktion

Klima og bæredygtighed er drøftet som et af Aarhus' vilde problemer i Aarhus Byråd. Denne introduktion til grøn omstilling fortæller, hvordan Børn og Unge arbejder med den grønne dagsorden, lokalt og i forvaltningen. Introduktionen præsenterer et udpluk af de mange grønne indsatser, der allerede er i gang. Men med vilde problemer er der hverken nemme eller hurtige løsninger, så introduktionen peger også på en række centrale udfordringer for det videre arbejde.

Som et af de store velfærdsområder i Aarhus Kommune har Børn og Unge et særligt ansvar for at bidrage til den grønne omstilling. Konkrete indsatser skal nedbringe CO₂-udledning fra bygninger, mad, transport og affald. Men i Børn og Unge er arbejdet med klima og bæredygtighed samtidig tæt forbundet til kerneopgaven: At understøtte børnene og de unges trivsel, læring og udvikling. Det er en nødvendig langsigtet investering at klæde børn og unge på til at kunne leve gode bæredygtige liv. De er fremtidens grønne borgere.

Lokalt er der stor forskel på, hvor meget bæredygtighed fylder i hverdagen. Flere steder er der gode erfaringer og ildsjæle, som bærer den grønne dagsorden frem. Når det handler om fælles mål og indsatser, er klima og bæredygtighed stadig et ret ubetrådt land i Børn og Unge. Såvel centrale indsatser som lokale initiativer bærer præg af, at vi lægger skinnerne, mens toget kører.

Det fremtidige arbejde med grøn omstilling i Børn og Unge handler derfor om nysgerrigt at undersøge, hvor vi for alvor kan gøre en forskel, hvilke metoder, der virker og hvordan vi udbreder og forankrer gode erfaringer. Viden herom vil også gøre det muligt at sætte fælles mål for den grønne omstilling i Børn og Unge.

”

Børn og Unge er en af de magistratsafdelinger, som har størst indflydelse på, hvordan fremtidens samfund kommer til at se ud.

Rådmand Thomas Medom

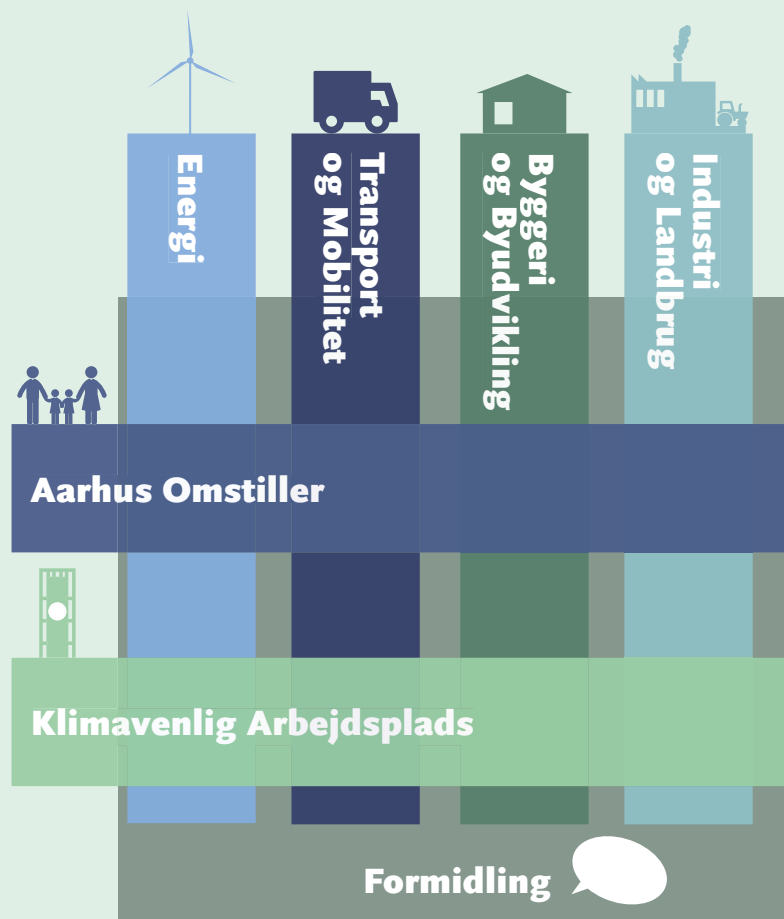
Børn og Unges opgave ind i Aarhus Kommunes Klimahandlingsplan

Aarhus Kommune har arbejdet systematisk med klimadagsordenen siden 2008, hvor byrådet vedtog langsigtede og ambitiøse klimamål:

- ▶ Vi skal som kommune og bysamfund være **CO₂-neutrale i 2030**.
- ▶ Aarhus vil have de mest **klimavenlige og -kompetente borgere** i Danmark – ikke alene medarbejdere i kommunen.
- ▶ Indsatsen forankres **tæt på driften**.

At nå i mål med den grønne omstilling, kræver engagement og adfærdsændring blandt både medarbejdere, virksomheder og borgere, da det kun er 10% af CO₂-udledningen, som Aarhus Kommune har direkte indflydelse på. De 90% kommer fra kilder, der ligger uden for byrådets direkte indflydelse. Her er det nødvendigt at borgere – børn, unge og voksne – ændrer adfærd. Børn og Unge er en vigtig del af løsningen, da pædagoger og lærere i dagtilbud, skoler og Ungi Aarhus dagligt har kontakt til 60.000 børn og unge. Og børnene er fremtidens grønne borgere.

Klimainsatsen er organiseret i en matrix med seks delprogrammer

I Aarhus Kommunes Klimahandlingsplan 2021-2024 har Børn og Unge en vigtig rolle i de to tværgående delprogrammer Aarhus Omstiller og Klimavenlig Arbejdsplads.

Mange klimaindsatser i Børn og Unge er kendetegnet ved at have et ben ned i begge delprogrammer. Ved at sætte solceller op på skoler, reduceres CO₂-udledning fra kommunale bygninger (Klimavenlig Arbejdsplads). Samtidig skabes der mulighed for at udvikle læringsmateriale om vedvarende energi, hvor eleverne kan komme helt tæt på, hvordan der arbejdes med at nå klimamålene (Aarhus Omstiller).

Aarhus Omstiller arbejder med dannelse, demokrati og fællesskab som de tre bærende indsatser. Sporet har fokus på hele bysamfundet, på borgerne og på erhvervslivet. Når vi som kommune ønsker at påvirke børn og unge til mere bæredygtige liv, så er dagtilbud, skoler og UngiAarhus de steder, vi hver dag har berøring med fremtidens grønne borgere i Aarhus Kommune.

Klimavenlig Arbejdsplads har fokus på Aarhus Kommune som organisation og arbejder med at energirenovere bygninger, at nedbringe fossile brændstoffer i vores transport, at gøre det muligt at indkøbe bæredygtigt. Men også med at opbygge viden om klima og ændre adfærd hos medarbejdere og ledere.

Organisering af klimaarbejdet

En stor del af de overordnede målsætninger og indsatser udspringer af Aarhus Kommunes Klimahandlingsplan. Børn og Unge samarbejder med de øvrige magistratsafdelinger for at nå i mål med et CO₂-neutralt bysamfund i 2030.

Understøttelse af arbejdet med klima og bæredygtighed er en tværfaglig opgave og forankret i de enkelte fagkontorer i Børn og Unge. Således varetages den pædagogiske indsats af Pædagogik, Undervisning og Fritid (PUF), mens indsatser inden for byggeri er forankret i Planlægning, og indsatser på madområdet ligger i Sundhed. Sekretariatet varetager politisk betjening, understøtter strategisk udvikling samt initierer og koordinerer nye projekter og indsatser.

Mange grønne initiativer opstår lokalt i dagtilbud, skoler og UngiAarhus. For at koordinere og stimulere videndeling er det besluttet at etablere et bæredygtighedsudvalg på tværs af praksis og fagkontorer. Udvalget etableres i 2022 og skal drøfte og rådgive i forhold til, hvilke udfordringer vi oplever i grøn omstilling, hvilke tiltag der giver god mening at sætte i gang og, hvordan vi udbreder de gode løsninger.

Finansiering af grønne indsatser

Der er i øjeblikket ikke tilført særskilte midler til grøn omstilling i Børn og Unge. Derfor er både lokale og centrale indsatser finansieret gennem lokal grøn omprioritering.

Tre indsatser er støttet af midler fra Aarhus Kommunes Klimafond. Det drejer sig om:

- ▶ Affaldssortering sammen med børn og Rappe-Skralde-bog - 339.000 kr. i 2020 (se s. 19).
- ▶ CO₂-reduktion i børnehøjde (7 skoler) - 375.000 kr. i 2021-2023 (se s. 29).
- ▶ Sammen om en bæredygtig fremtid - 490.000 kr. i 2022 (se s. 25).

Til budget 2023 præsenteres Børn og Unge-udvalget for to budgettemaer, der begge peger på tiltag, som vil skubbe på en systematisk og kontinuerlig modning og videreudvikling af den grønne omstilling i børnehøjde og i Børn og Unge:

▶ Budgettema 6: Skolemad:

- ▷ Sunde madordninger med fokus på klimavenlige fødevarer, bæredygtig transport og inddragelse af børn i madproduktion og madlavning.

▶ Budgettema 10: Klima og bæredygtighed:

- ▷ Initiativpulje, der støtter ildsjæle, gode ideer, fælles ejerskab og lokale partnerskaber.
- ▷ Grøn omstillings-task-force, der styrker voksnes profil som rollemodeller gennem praksisnær kompetenceudvikling og videndeling.
- ▷ Læremidler, der udvikles i partnerskaber med virksomheder, kulturaktører og foreninger koordineret af bl.a. ULF i Aarhus og Center for Læring.

Aarhuskompasset og kerneopgaven som bagtæppe for grøn omstilling

Grøn omstilling er knyttet til kerneopgaven i Børn og Unge – at understøtte børnene og de unges trivsel, læring og udvikling. I tråd med Aarhuskompassets mål om mindre system, mere borger har grønne indsatser i dagtilbud, skoler og Ungi Aarhus fokus på, hvad der har værdi for børnene og de unge. Bagtæppet for den måde Børn og Unge arbejder med klima og bæredygtighed på kan samles under fem overskrifter:

Børnehøjde

Vi ser børnene og de unge som en del af løsningen – de er fremtidens grønne borgere. Vi vil møde børnene på deres banehalvdel og der, hvor klima og bæredygtighed giver mening for dem. Vi er nysgerrige på alle børn og unges holdninger til grøn omstilling – både de bekymrede, aktivisterne og de passive.

Handlekompetence

Vi bestræber os på, at børnene og de unge opbygger handlekompetence i relation til bæredygtig adfærd. Børnene skal ikke alene have viden om klima og bæredygtighed, men også klædes på til at træffe mere bæredygtige valg i hverdagen.

Bæredygtig trivsel

I Børn og Unge tror vi på, at vi gennem grøn omstilling kan skabe rammerne for bæredygtig trivsel. Vi lægger vægt på at øge børn og unges trivsel ved at støtte behovet for autonomi, at være en del af et fællesskab og oplevelse af kompetence.

Mod

De voksne har et ansvar for at børnene lykkes. Vi har modet til at sætte lys på klima og bæredygtighed. Mod til at træffe beslutninger, mod til at handle og mod til at tale sagen. De voksne skal være rollemodeller for børnene gennem bæredygtig adfærd.

Samarbejde

Vi samarbejder på tværs af opgaver, områder og fagligheder for at løfte den grønne omstilling. Vi bestræber os på at komme omkring den samlede opgave, og på at opretholde en helhedsorienteret tilgang til bæredygtighed.

6 TEMAER

Mål og igangværende grønne indsatser

”Fremtidens Grønne Borgere” er Børn og Unges samlede overskrift for det pædagogiske arbejde med klima, bæredygtighed og grøn omstilling. Med fokus på børn og unges hverdag er der identificeret seks udviklingsspor:

- 1 | Nysgerrig på naturen
- 2 | Mad med mening
- 3 | Køb klogt
- 4 | Tænk transport
- 5 | Styr på skraldet
- 6 | Fornuftigt forbrug

Inden for de seks temaer, formidles undervisnings- og læringsforløb i samarbejde med eksterne.

I forhold til Aarhus Kommunes Klimahandlingsplan 2021-24 arbejder Fremtidens Grønne Borgere primært inden for delprogrammet Aarhus Omstiller.

Parallelt med det pædagogiske arbejde er der inden for de seks temaer også mere tekniske og driftsmæssige klimaindsatser, som understøtter Aarhus Kommunes målsætning om at blive CO₂-neutral inden 2030. Disse klimaindsatser ligger inden for delprogrammet Klimavenlig Arbejdsplads.

For at lykkes med grøn omstilling i Børn og Unge skal der samarbejdes på tværs af de pædagogiske indsatser og de konkrete klimaindsatser. På de følgende sider er der for hvert af de seks udviklingsspor beskrevet mål og indsatser under henholdsvis Fremtidens Grønne Borgere og konkrete klimaindsatser.

1

Nysgerrig på naturen

Fremtidens Grønne Borgere

Vores mål er, at børn og unge bevarer og udvikler deres nysgerrighed for naturen og verden omkring dem, så de trives og har lyst til at blive klogere og bidrage til en bæredygtig hverdag. Alle børn skal have en naturoplevelse hver dag.

Det vi gør:

- ▶ På hjemmesiden ULF i Aarhus kan lærere og pædagoger finde mange udeskole-forløb med naturoplevelser.
- ▶ Børn og Unges Natursamarbejdet og Den Blå Skole tilbyder forløb med stort indhold af naturoplevelse.
- ▶ Mod betaling kan skoler og dagtilbud deltage i Haver til Maver, der giver børnene et godt indblik i naturens kredsløb, haveyrkning, mad og sundhed.
- ▶ Børn og Unge finansierer knap 70 dagtilbudsafdelingers medlemskab af Grønne Spirer og 5 skolers medlemskab af Grønt Flag.
- ▶ UNO Friluftscenter er en central grejbank for dagtilbud/skoler/UngiAarhus med udstyr til oplevelser i naturen.
- ▶ Grejbaser med udstyr til naturoplevelser og læring på naturlokaliteter i Aarhus: Hørhaven, Lisbjerg Skov, Egå Engsø, Skæring Hede, Ørnereden, Risskov. Alle grejbaser kan benyttes af pædagoger og lærere.

Konkret klimainsats

I 2022 og 2023 har byrådet afsat en pulje på 30 mio. kroner til optimering af udemiljøer i dagtilbud, skoler og UngiAarhus. Midlerne kan også søges til indsatser, hvor natur kobles til den pædagogiske praksis.

Vision om kraftcenter for naturformidling

Opbygning af et kraftcenter for naturformidling er målet for Naturcenter Aarhus-visionen.

Kraftcenteret vil bygge videre på det eksisterende Natursamarbejdet i Brabrand. Visionen er et sted, hvor vuggestuebørn passer deres køkkenhave, en skoleklasse er på fugletur, en flok ældre motionerer mens familier dukker op til picnic og grønne foreninger mødes. Et sted som formiddag, eftermiddag og aften summer af naturaktiviteter for folk i alle aldre.

Initiativet er taget på tværs af alle magistrats-afdelinger. Børn og Unge samarbejder med Teknik og Miljø om at løfte projektet videre.

I 2022 gennemføres et for-projekt, hvor der blandt andet indledes dialog med Aarhus Kommunes Innovationsmotor, Aarhus Kommunes Klimafond og eksterne fonde om finansieringssamarbejde.

”

For ti år siden, havde vi en fornemmelse. Nu har vi forskning, der understøtter, at det er godt for børnene at være ude og have bevidsthed om naturen.

Afdelingsleder Thomas Batting

CASE

UdeBlomstereng på legepladsen gør børnene nysgerrige på natur og naboerne glade

Risskov Dagtilbud giver børnene adgang til dyr og blomster på legepladsen. Ved at etablere en blomstereng, blomstrende hække, kvashegn af gamle juletræer, kroge med sommerfuglebuske og meget mere får børnene kendskab til naturen i det små. Det giver mere biodiversitet, livsglæde, glade naboer og børn, der lærer at passe på naturen.

Mad med mening

Fremtidens Grønne Borgere

Vores mål er, at børn og unge skal være fortrolige med at spise sundt og bæredygtigt, begrænse madspild og plastikforbrug. Målet er at alle skal spise mere grønt, børnene skal have erfaring med at dyrke noget spiseligt og kende de officielle kostråd.

Det pædagogiske personale er naturlige rollemodeller i forhold til de officielle kostråd og en bæredygtig madkultur.

Det vi gør:

- ▶ Der er udarbejdet undervisningsmateriale om bæredygtige madpakker til indskoling og mellemtrin og om bæredygtigt måltid til udskoling.
- ▶ Sund og bæredygtig mad er et vigtigt element i Haver til maver-forløbene som eksisterer på Natursamarbejdet. Vi ville gerne have midler til at udbrede Haver til maver-konceptet til også at kunne foregå i en lokal version på skoler og dagtilbud.

Konkret klimainsats - Nedbring madspild og plast

Aarhus Kommune vil med den Klimapolitiske Fødevarestrategi fra 2019 reducere klimaaftrykket fra mad i bl.a. dagtilbud og skoler med 25% i 2025, mens madspild skal reduceres med 33%.

Plaststrategien 2020-25 understøtter arbejdet for at minimere unødvendig brug af plast og bedre genanvendelse af plast.

I Børn og Unge er målet, at alle børn i dagtilbud og skoler skal have adgang til forældrebetalt sund og klimavenlig mad. Vi undersøger derfor mulige løsninger i forhold til produktionskøkkener.

Der er afsat midler til at etablere køkkener, men ikke til at arbejde med grønne udfordringer som madspild, engangsemballage, transport og mere velsmagende plantebaseret mad.

Det vi gør:

- ▶ Et tværfagligt opgavefællesskab skal med afsæt i målkompaset udvikle projekt om bæredygtige køkkener og søge Aarhus Kommune Klimafond om finansiering.
- ▶ Budgettema 6 om skolemad: Her er bl.a. fokus på inddragelse af børn i madproduktion og klimavenlig transport af mad.

3

Køb klogt

Fremtidens Grønne Borgere

Børn og unge skal vide, hvordan de kan bidrage til balance i forbrug af klodens ressourcer. De kan begrænse overforbrug og formulere egne værdier om forbrug.

Det vi gør:

- ▶ Undervisningsmateriale om plast, der med case sætter fokus på tøj og tøjforbrug er klar til brug fra skoleåret 2022/23.

Konkret klimainsats

Børn og Unge samarbejder løbende med Aarhus Kommunes indkøbsafdeling om bæredygtige indkøb. Der er igangværende indsatser, men potentiale i at sætte øget fokus på fx CO₂-afgift, Genbrugsportalen og erstatninger for engangsemballage.

CASE

Unge bytter og designer tøj – bliver smarte og sparer CO₂

Unge i Midtbyklubben under UngiAarhus efterspørger muligheder for at gøre deres liv mere bæredygtigt. De vil også gerne være smarte og er optaget af tøj. Midtbyklubben tror på hverdagsaktivisme og på at aktivere de unge via deres egne interesser og ønsker. Resultatet er blandt andet et tøjbyttemarked 'Swop Hop Shop', som de unge selv har været med til at arrangere. Eventen er udviklet i samarbejde med Blå Kors og har således også fokus på social bæredygtighed og samarbejde på tværs af organisationer.

4

Tænk transport

Fremtidens Grønne Borgere - Få børn til at cykle og gå

Børn og unge skal inspireres til at bruge kroppens egen drivkraft til transport til og fra dagtilbud, skole og fritidsinteresser. Vi sætter fokus på tilfredsstillelsen ved at børnene kan selv. Og på at forstå, at der er sammenhæng mellem forskellige transportformer og virkningen både på egen sundhed og udledning af CO₂.

Det vi gør:

- ▶ I Børn og Unge er der en lang tradition for at opfordre til, at børn kan transportere sig selv. Fx samarbejdet med MTM om sikre skoleveje, skolepatruljer, gåbusser, cyklistprøver mv.
- ▶ Vi arbejder med transport som del af sundhed og bevægelse. I en årlig Trivselsmåling spørger vi bl.a. ind til transport – hvordan børn/unge kommer til skole.

Konkret klimainsats - Udfasning af benzin- og dieselmotorer

Med budget 2020 besluttede Byrådet, at Aarhus Kommunes egen bilflåde senest ultimo 2025 skal være omstillet til fossilfri drift – dvs. til el eller HVO-biodiesel.

I foråret 2022 ejer afdelinger i Børn og Unge samlet 119 køretøjer, hvoraf kun fem personbiler er hybrid eller el-drevne. Dette hænger bl.a. sammen med, at de 119 køretøjer primært er varebiler og minibusser, hvor der stadig findes få el-drevne alternativer. Desuden ejes køretøjerne lokalt fx af en ungdomsklub, hvor det er vanskeligt at finansiere udskiftning af en ældre dieselbus med en ny og el-drevet.

Det vi gør:

- ▶ Børn og Unge samarbejder med Borgmesterens Afdeling om flådestyring og med at gentænke transport i arbejdstiden.
- ▶ I løbet af 2022 sættes GPS i alle køretøjer for at få data om kørselsmønstrene. Data fra GPS-enhederne kan hjælpe til at træffe beslutning om man fx kan dele eller med fordel lease fossilfri køretøjer.

Styr på skraldet

Fremtidens Grønne Borgere - Digitalt læringsmateriale og børnebog

Vores mål er, at børn, unge og voksne skal have viden om og samle erfaring med, hvorfor og hvordan de selv og i fællesskab kan bidrage til at minimere affaldsmængden. De skal kunne sortere og behandle deres affald med forståelse for klimabelastning, genanvendelse og genbrug af ressourcer. Ingen bruger sølvpapir i madpakker.

I forbindelse med implementering af affaldssortering understøtter PUF den pædagogiske indsats med fokus på adfærd og læring:

Det vi gør:

- ▶ Rappe-Skraldebogen har vi udviklet til børn i alderen 4-7 år og delt ud til alle børnehavebørn i Aarhus i 2021. Børnene får i bogen viden om affaldsminimering og affaldssortering.
- ▶ Alle dagtilbud har fået en Rappe-Skralde hånddukke.
- ▶ Til skolerne har vi udviklet det digitale undervisningsmateriale "For godt til at være skidt", der med styring fra læreren kan bruges på alle klassetrin. Det er et innovativt forløb som guider deltagerne til at finde løsninger på, hvordan vi minimerer og sorterer vores affald bedre.

Konkret klimainsats - Affaldssortering og mindre skrald

Aarhus Byråd har vedtaget, at alle arbejdspladser i Aarhus Kommune affaldssorterer inden sommeren 2022. I Børn og Unge implementerer skoler, dag- og fritidstilbud affaldssortering i tre faser: 1) Tilpasning af rammer til udendørs affaldsbeholdere, 2) Indkøb af indendørs skraldespande og 3) Den pædagogiske indsats.

Skoler, dag- og fritidstilbud skal i mange tilfælde ny-etablere rammerne for at skabe plads til flere affaldsbeholdere. Tilpasning kan fx bestå i at lægge fliser, brandsikre et skur eller etablere et hegn omkring affaldsbeholderne.

Vellykket implementering af affaldssortering vil bidrage positivt til den miljømæssige bundlinje, men på den korte bane betyder det omkostninger for de lokale arbejdspladser.

Det vi gør:

- ▶ Forvaltningen har gennemført infomøder, udarbejdet inspirationsmateriale og vejledt via AarhusIntra for at klæde skoler, dag- og fritidstilbud på til opgaven med at affaldssortere.

”

Børnene skal gøres bevidste om det affald, vi producerer, og hvordan vi håndterer det. Affaldssortering lykkes kun, hvis vi får børnene på banen.

Administrationsleder Kåre Graversen

6

Fornuftigt forbrug

Fremtidens Grønne Borgere

Børn og unge skal have viden om og erfaring med el-, vand- og varmforsyning i vores samfund igennem deres dagtilbud, skole og fritidstilbud. De lærer og erfarer, hvordan vi med ændret adfærd kan optimere vores forbrug hjemme og i dagtilbud, skoler og UngiAarhus.

Det vi gør:

- ▶ Vi arbejder for synergi mellem konkrete tiltag som solceller og energirenovering og læring og indsigt for både børn og voksne.

Konkret klimainsats - Bæredygtigt byggeri, klimarenovering og solceller

Aarhus Kommunes 5%-klimapulje giver økonomisk råderum til at sætte fokus på klimarigtigt og bæredygtigt byggeri. I Børn og Unge arbejder vi med et helhedsorienteret fokus, der favner klima, miljø, økonomi, drift og oplevet bæredygtighed.

I det fremadrettede arbejde med bæredygtigt byggeri i Børn og Unge er det i oplagt at samtænke det bæredygtige byggeri med det liv, der leves i bygningerne i endnu højere grad end hidtil. Der skal således være et større fokus på selve anvendelsen af bygninger, når nyt bæredygtigt byggeri tages i brug. Anvendelsen og brugen af bygninger har nemlig også en væsentlig indflydelse på reduktionen af CO₂.

Det vi gør:

- ▶ Alle skoler er vurderet ift. energirenovering, men flere steder er der stadig højt energiforbrug.
- ▶ 12 dagtilbudsafdelinger og 27 skoler har pt. solcelleanlæg, og flere vil gerne være med.

CASE**Solceller, batteri og læringsmiljø spiller sammen
- win, win, win**

Da Strandskolen fik solceller på taget ønskede bestyrelsen og elevrådet også at få gavn af solcellerne i undervisningen. Skolen købte derfor et batteri til at lagre strøm fra solcellerne.

Batteriet er placeret i en container sammen med en mindre undervisningsmodel, og eleverne kan gå ind i containeren og se hvordan batteriet virker i praksis. Løsningen er udviklet i samarbejde med den lokale virksomhed VisBlue.

► Se video fra Strandskolens indvielse af solcellebatteriet

Hvordan får vi den grønne omstilling til at gro?

De mange grønne indsatser i Børn og Unge opstår på forskellige måder. Overordnet ser vi på udviklingen ud fra to forskellige perspektiver. Grøn omstilling kan spire frem nedefra og rulles ud oppefra.

Grønne initiativer spirer frem og rulles ud

I Børn og Unge bæres klima- og bæredygtighedsindsatsen ofte frem af en lokal ildsjæl, der er optaget af den grønne dagsorden. Ildsjæle, der både har kompetencer og mod til at sætte indsatser i gang. Det kan være pædagogen som laver insekthoteller med børnehavebørnene, skolelæreren der udvikler undervisningsmateriale om solceller og vedvarende energi eller klubpædagogen, som arrangerer genbrugswerkshop eller bygger en affaldsstation med de unge.

Det lokale initiativ kan også være en dagtilbudsafdeling, skole eller klub, der gennem bevidst ledelsesindsats lykkes med at gøre bæredygtighed til en del af afdelingens fælles DNA. I begge tilfælde vokser den grønne omstilling nedefra.

Andre tiltag er initieret af centrale beslutninger – politiske eller organisatoriske. Eksempler på indsatser i Børn og Unge, der kommer oppefra, er affaldssortering, omlægning til fossilfri transport og reduktion af madspild.

Spiren er elsket lokalt men har svært ved at sprede sig

Der er fordele og ulemper, både når vi ser på indsatser, der spirer frem nedefra i organisationen og indsatser, der rulles ud som fx fælles kommunale indsatser. Fordele ved lokalt forankrede indsatser er, at de ofte er tæt på kerneopgaven. Det miljømæssige fokus giver mening for initiativtagerne og en oplevelse af autonomi.

Hvor indsatserne udspringer af lokale initiativer, er systematik og udbredelse til hele Børn og Unge en særlig udfordring. Der skal arbejdes med, hvordan vi får de gode initiativer til at sprede sig som ringe i vandet. Hvordan ildsjælene får mulighed for at inspirere og motivere andre, så grøn udvikling bevæger sig fra det lokale til fælles kunnen og erfaring.

”

Det er en udfordring, hvornår vi går fra 'spændende bottom-up modeller' til 'nu er det måden, vi gør det på'?

Direktør Martin Østergaard Christensen

Udrulning dækker bredt, men kræver næring for at slå rod

Med indsætter, der rulles bredt ud som en fælles opgave, er der mulighed for at gennemføre en koordineret indsats, som forankres på tværs af organisationen. Den brede forankring er afgørende for, at Børn og Unge vil bidrage til at realisere de ambitiøse klimamål for Aarhus Kommune.

Men der er langt fra en strategisk beslutning til vellykket implementering. De lokale arbejdspladser oplever, at krav om grøn omstilling konkurrerer med andre prioriteter og forandringsprocesser. Derfor kan miljømæssig udvikling komme i konflikt med arbejdspladsens økonomiske eller sociale udvikling.

Børn og Unge mangler stadig viden om og erfaringer med, hvordan klima og bæredygtighed forankres bredt i organisationen og bliver en del af kerneopgaven. Der er behov for at opbygge kompetencer lokalt, styrke videndeling og sætte strategisk fokus på området.

STRATEGISK INDSATS

Undersøgelse af status på grøn omstilling

I 2022 gennemføres undersøgelsen "Fælles om en bæredygtig fremtid". Undersøgelsen skal give status på den grønne omstilling i Børn og Unge, og give os viden om, hvordan vi får omstillingen til at gro.

Output fra projektet er blandt andet at pege på et katalog af indsatsområder, hvor Børn og Unge kan bidrage til grøn omstilling – både i relation til CO₂-reduktion og til Fremtidens Grønne Borgere. Desuden udvikles et dialogværktøj om børns forståelse af klima og bæredygtighed.

(Aarhus Kommunes Klimafond har bevilliget 490.000 kr. til projektet)

Udfordringer for grøn omstilling i Børn og Unge

Direktørgruppen har sammen med Strategisk Ledelsesforum og Byrådet udpeget klima og bæredygtighed som et af syv vigtige vilde problemer i Aarhus. Et vildt problem er kendetegnet ved at være svært at afgrænse og umuligt at løse alene og med velkendte metoder.

Når vi skal løse den grønne omstilling, skal vi derfor være nysgerrige og have blik for den kontekst, hvor vi ønsker at skabe forandringer. Det kræver partnerskaber på tværs, lange tidshorisonter og mod til at prøve, fejle, lære og prøve igen.

En række udfordringer for den grønne omstilling i Børn og Unge kan kategoriseres under fire overskrifter:

At prioritere den grønne omstilling

Hvis vi skal i mål med den grønne omstilling, vil det i mange sammenhænge være nødvendigt at prioritere mellem miljømæssig og økonomisk bæredygtighed. Klima koster. Et eksempel er affaldssortering, hvor alle adresser skal sortere for at nedbringe mængden af restaffald. Det øger den miljømæssige bæredygtighed. Men det koster at købe skraldespande og bygge rammer for affaldsbeholdere – penge, som skal prioriteres fra andre indsatser.

Det er en udfordring for grøn omstilling i Børn og Unge, hvis ansvaret for at prioritere området alene ligger lokalt. Det skal ikke være den enkelte medarbejder eller den enkelte afdeling, som står alene med ansvaret for at nå i mål med bæredygtig omstilling.

Børn og Unge er stadig på vej i forhold til at skabe fælles rammer og central afklaring, der gør det oplagt at tage grønne valg lokalt.

”

Vi er nødt til at ændre noget – det må også godt gøre lidt ondt

Skoleleder Inge Pedersen

At koble CO₂-reduktion til kerneopgaven

Aarhus Kommune har en målsætning at være CO₂-neutral i 2030. Denne målsætning har Børn og Unge en vigtig aktie i, da vi med mange bygninger og medarbejdere er afsender for en stor del af CO₂-udledningen i Aarhus Kommune. Energiforbrug i bygninger, madproduktion og affald er konkrete områder, hvor vi kan nedbringe udledning af CO₂.

For at vi sammen lykkes med den grønne omstilling, er det nødvendigt at inddrage børnene og koble klimaindsatserne til den pædagogiske opgave. Vi skal have børnene og de unge med. Klima og bæredygtighed er en nødvendig del af dannelsen hos børn og unge, som skal begå sig i fremtidens samfund. Og på et arbejdsmarked som i stigende grad efterspørger kompetencer inden for bæredygtighed.

Men der er mange konkurrerende dagsordener i Børn og Unge. Derfor skal det gøres nemmere for dagtilbudsafdelinger, skoler og UngiAarhus at engagere børnene i bæredygtighed og klima.

At opbygge nødvendig viden og kompetence

Aarhus Kommune gennemførte i efteråret 2021 en nulpunktsmålning for at kortlægge medarbejdere og lederes viden, motivation og adfærd i forhold til bæredygtighed og klima. 1.735 ledere og medarbejdere på tværs af magistratsafdelingerne besvarede spørgeskemaet. Målingen viser blandt andet, at 89% af ansatte i Børn og Unge værdsætter målet om at nå CO₂-neutralitet i 2030, men at kun 19% ved (i høj grad), hvordan de i deres arbejde kan bidrage til at nå målet.

Nulpunktsmålningen viser, at der generelt set mangler viden og kompetence i form af 1) basal informationsviden om 2030-målet, 2) viden om afgrænset 2030-målsrelevant adfærd og 3) kompetence til at integrere grøn omstilling i kerneopgaven.

Det kalder på handling til centralt fra at hjælpe, skubbe på og bakke op om lokale tiltag.

At udbrede og forankre lokale erfaringer

De mange lokale initiativer og indsatser giver stor mangfoldighed i den måde, vi arbejder med klima og bæredygtighed på i Børn og Unge. Fordelene er blandt andet, at indsatserne er agile og kan tilpasses lokale behov. Når initiativet kommer fra lokale ildsjæle, vil indsatsen også være tæt på kerneopgaven og den kultur, der kendetegner den enkelte afdeling. Udfordringer ved de indsatser, der spirer nedefra, er blandt andet, at indsatsen er afhængig af enkeltpersoner og derfor bliver sårbare.

En anden udfordring ved indsatser, der spirer nedefra, er deling af erfaringer. I forhold til grøn omstilling står vi stadig over for uudforsket land, og derfor er det afgørende, at vi arbejder med at dele mulige løsninger og gode erfaringer.

Der eksperimenteres med at udbrede de lokale erfaringer gennem netværk, fortællinger og gennem etablerede mødefora. Men det er stadig punktvis indsats, og vi mangler viden om, hvordan vi både ledelsesmæssigt og organisatorisk bedst understøtter den grønne omstilling.

CASE

Pædagoger deler erfaringer, så flere børn får naturoplevelser

Langenæs Dagtilbud arbejder med at skabe en naturprofil, hvor børnene får en håndgribelig forståelse for naturen. Børnene laver fx dyr i ler, når de har oplevet dem live. Initiativerne er båret af medarbejdere, som har engagement i klima og bæredygtighed.

For at dele og udbrede erfaringer tager ildsjæle på besøg til andre afdelinger og fortæller om dyr og natur. Udfordringen er, at grøn omstilling er et blandt mange fokusområder – derfor skal det være lettere at engagere børnene i natur og bæredygtighed.

CASE

Den grønne festival – børn gør en forskel

Syv skoleledere har på eget initiativ dannet et netværk for bæredygtighed i børnehøjde. Netværket af skoleledere, lærere og børn fra elevrådene er med støtte fra Aarhus Kommunes Klimafond i gang med at planlægge et børnetopmøde om klima og bæredygtighed. "Den grønne festival" skal afholdes på Dokki i efteråret 2022. De syv skoler eksperimenterer med, hvordan de kan arbejde med reel børneinddragelse, og hvordan de kan motivere børn og unge til at arbejde for grøn omstilling.

(Klimafonden har bevilliget 375.000 kr. til projektet "CO₂-reduktion i børnehøjde")

Rammer for klima og bæredygtighed i Børn og Unge

På tværs af magistratsafdelinger i Aarhus Kommune og specifikt i Børn og Unge arbejdes der med klima og bæredygtighed ud fra kommunale og nationale politikker og strategier.

- ▶ **Klimastrategi 2030 (gogreenwithaarhus.dk)**
- ▶ **Klimahandlingsplan 2021-2024 (gogreenwithaarhus.dk)**
- ▶ **Plaststrategi Aarhus Kommune (e-pages.dk)**
- ▶ **Grøn transportplan, Fase 2 (aarhus.dk)**

Pædagogiske og didaktiske rammer for dagtilbud og skoler

På det pædagogiske område er der beskrevet mål for arbejdet med bæredygtighed for dagtilbud i de styrkede læreplanstemaer.

Uddrag fra læreplanstema Natur, udeliv og science: "Læringsmiljøet må derfor give børn mulighed for at overveje deres eget samspil med naturen og naturens ressourcer. Bæredygtighed handler også om at konstruere, genanvende og reparere ved hjælp af forskellige redskaber, teknikker og materialer, naturlige såvel som menneskeskabte".

- ▶ **Natur, udeliv og science.pdf (emu.dk)**

Bæredygtighed er nævnt i folkeskolens formål, ligesom der i nogle fag er krav om, at eleverne skal lære om og opbygge handlekompetencer indenfor bæredygtighed.

Uddrag fra folkeskolens formål §1: "... bidrager til deres forståelse for menneskets samspil med naturen..."

- ▶ **Folkeskolens formål | Børne- og Undervisningsministeriet (uvm.dk)**

Uddrag fra Fælles Mål i natur/teknologi: "Eleverne skal udvikle forståelse af samspillet mellem menneske og natur i deres eget og fremmede samfund samt ansvarlighed over for miljøet som baggrund for engagement og handling i forhold til en bæredygtig udvikling".

- ▶ **GSK_FællesMål_Naturteknologi.pdf (emu.dk)**

Læs mere om Børn og Unges pædagogiske og didaktiske arbejde med klima, bæredygtighed og grøn omstilling på hjemmesiden DetViGør:

- ▶ **Bæredygtighed og klima i børnehøjde (aarhus.dk)**

